

مصاحبه شونده: دکتر حمیدرضا ربیعی

مصاحبه کننده: سیدمصطفی هاشمی

دکتر لطفاً یک بیوگرافی از خودتان بفرمایید سوابق تحصیلی و آموزشی؟

بسم الله الرحمن رحیم، من فارغ التحصیل دبیرستان هدف در سال ۱۳۵۹ هستم. سالی که دانشگاه ها به خاطر انقلاب فرهنگی تعطیل شد. من بعد از یک سری فعالیت ها در ارتباط با انقلاب تصمیم گرفتم ادامه تحصیل بدهم. به آمریکا رفتم و طی دو سال و نیم و با رتبه اول در رشته برق در دانشگاه ایالتی کالیفرنیا مدرک کارشناسی خود را اخذ کردم. کارشناسی ارشد خود را نیز در رشته برق، گرایش پردازش سیگنال، از همان دانشگاه و با رتبه اول دریافت کردم. بعد به دانشگاه USC رفته و مشغول تحصیل در مقطع دکتری برق و کامپیوتر بودم که استاد راهنمایم به دانشگاه مری لند رفت و من هم پس از اخذ مدرک EEE از دانشگاه USC، دکتر را در دانشگاه Purdue در West Lafayette که از برترین دانشگاه های آمریکا در رشته برق و کامپیوتر می باشد ادامه دادم و با رتبه عالی در سال ۱۹۹۶ میلادی فارغ التحصیل شدم. من حدوداً ۱۰ سال سابقه کار در آمریکا دارم. سه سال آخر را در شرکت Intel کار کردم. من در قسمت سیستم های چند رسانه ای و کاربردهای چند رسانه ای در شبکه اینترنت مشغول بودم و کدک های معروف Indeo و کدک استاندارد H.۲۶۳++ از محصولات گروه ما در آن شرکت بود. قبل از آن هم در AT&T Bell Labs برای سه سال مشغول کار بودم و روی سیستم های broadband کار می کردیم. قبل از آن هم در چند شرکت دیگر مانند American Telecom و غیره کار کردم. سال ۲۰۰۰ تصمیم گرفتم برای خدمت به ایران برگردم و در دانشگاه شریف مشغول به کار شدم. الان هم استاد تمام دانشکده مهندسی کامپیوتر هستم و موسس و مدیر چند مرکز تحقیقاتی و آزمایشگاه موفق در دانشگاه هستم.

سالی که وارد دانشگاه شدید وضعیت دانشگاه از نظر مدیریتی، امکانات، سیاسی چگونه بود؟

من بیشتر در مورد دانشکده کامپیوتر صحبت می کنم. سالی که من آمدم دانشکده هنوز جوان بود و جای رشد زیادی داشت. کلاً خود دانشگاه با توجه به اینکه من در دانشگاه ها و صنایع تراز اول آمریکا کار کرده بودم یک مقدار نسبت به مأموریتش و جایگاهش در جامعه و جهان تصویر روشنی نداشت. به خصوص در رابطه با ارتباط با صنعت و پروژه های صنعتی و تولید تکنولوژی و ثروت، بر خلاف دانشگاه های نسل جدید و پیشرو جهان، دیدگاه روشنی وجود نداشت، و بیشتر به تحقیقات بنیادی و آکادمیک تاکید می شد. در حالی که در دانشگاه های برتر دنیا

در یک اکو سیستم موزون، هم بر روی تحقیقات بنیادی سرمایه گذاری می کنند و هم بر روی تولید تکنولوژی و ثروت برای رفع نیاز های جامعه تمرکز می کنند. در این اکو سیستم ساختارهایی بنیان هایی مانند مراکز رشد و پارک های فناوری وجود دارد که تبدیل علم به تکنولوژی و ثروت را تسهیل می کنند. متأسفانه هیچ کدام از اینها به صورت ساخت یافته در دانشگاه صنعتی شریف وجود نداشت و به نظر من این یکی از ضعف های اساسی دانشگاه بود. به لحاظ آموزشی وضعیت نسبتاً خوبی داشتیم و ضعف اصلی ما عدم وجود برنامه های بین رشته ای بود. البته در سالهای اخیر با تاسیس پارک فناوری و مرکز رشد و حمایت درخور توجه معاونت پژوهشی، در زمینه ارتباط با صنعت و تولید ثروت و فناوری از علم رشد خوبی داشتیم. اگر شما به شاخص های رتبه بندی بین المللی نیز توجه کنید، امتیاز ما در معیار ارتباط با صنعت بسیار بالا می باشد.

به نظر شما وضعیت ارتباط با صنعت دانشکده چگونه است ؟

به طور خلاصه، نسبت به سالی که بنده به دانشگاه صنعتی شریف پیوستم، خیلی بهتر است. بنده در چهار سال اول، وقت خود را صرف تأسیس و راه اندازی یک سری زیرساخت ها نمودم. مرکز رشد را در سال ۸۲ تأسیس کردم که در چند سال گذشته با مدیریت همکاران رشد قابل توجهی داشته و در ایجاد فناوری های پیشرفته و تولید ثروت در کشور سرآمد می باشد. قبل از آن هم مرکز تحقیقاتی فناوری اطلاعات و ارتباطات پیشرفته را تأسیس کردم که در بسیاری از پروژه های اصلی کشور مانند کارت هوشمند سوخت و طراحی شبکه ملی اینترنت سهم داشته است. در این مرکز به بسیاری از دانش آموختگان مهارت های لازم آموزش داده شد و بسیاری از آنان در داخل و خارج کشور مشغول خدمت رسانی به جامعه می باشند. در این مرکز تحقیقاتی، به عنوان مکمل آموزش های کلاسیک دانشگاه، مهارت های فناوری در قالب پروژه های ارتباط با صنعت به دانشجو منتقل می شود. علاوه بر این ما یک آزمایشگاه تحقیقات بنیادی تأسیس کرده ایم (DML) که بسیار موفق عمل کرده است، و آزمایشگاه دیگری نیز تأسیس کردیم (VASL)، که تولید تکنولوژی در زمینه موبایل را بر عهده دارد. تا کنون هم چندین تکنولوژی برای کشور تولید کرده ایم و چندین شرکت نیز از این آزمایشگاه به وجود آمده است (Spin-Off). یکی از این شرکتها که هم اکنون با مشارکت دانشگاه صنعتی شریف و شرکت همراه اول تأسیس گشته شرکت پردیس اول کیش می باشد، که از شرکت های موفق کشور در زمینه خدمات ارزش افزوده می باشد که امیدواریم در آینده نزدیک برای حل مسایل خود به اساتید دیگر دانشگاه مراجعه داشته باشد تا مسائل تحقیقاتی هم کم کم به سمت حل مسایل کشور برود. در بیشتر موارد تحقیقات ما تناسبی با نیازهای واقعی جامعه ما ندارد و ما معمولاً در ارتباط با مشکلات صنایع خارج از کشور فعالیت می کنیم! چون در کشور ما رابطه صنعت با دانشگاه خوب تعریف و اجرایی

نشده است. البته امیدوارم با حرکت هایی که بر اثر فعالیت های اساتید جدید در دانشگاه شکل گرفته و خواهد گرفت، این مسایل حل شده و بسیاری از پایان نامه های دانشگاه در جهت حل مشکلات جامعه خودمان تعریف شوند. البته اساتید زیادی در دانشکده های مختلف در این رشد سالم نقش داشته اند. البته به نظر من هنوز پتانسیل رشد بسیار بیشتری در دانشگاه صنعتی شریف وجود دارد. ما باید یک تناسب خوبی بین آموزش، پژوهش و ارتباط با صنعت در یک اکوسیستم بومی داشته باشیم تا تولید علم، فناوری و ثروت به درستی و بر اساس نیازهای کشور انجام پذیرد. البته آموزش هم بسیار مهم است و در حقیقت پایه یک برنامه پژوهشی موفق است و اگر آموزش تضعیف شود در زمینه های دیگر نیز دچار افت خواهیم شد.

به نظر شما نقاط قوت و ضعف دانشگاه از نظر آموزشی، پژوهشی و اجرایی چیست؟

آنچه که در دوره کارشناسی ما اتفاق می افتد به علت ورودی های بسیار قوی و اساتید برجسته ای که داریم، اکثر فارغ التحصیلان ما از برترین های جان هستند. یعنی در یک سیستم خوب و عالی، اگر ورودی مناسب باشد، در شرایط عادی خروجی هم حتماً عالی خواهد بود. این امر در دوره کارشناسی ما اتفاق می افتد. ولی متأسفانه در کارشناسی ارشد و دکتری این روند متفاوت است. یعنی ما همون ساختار و اساتید را داریم اما ورودی های ما همگون نیستند و در آموزش نیز ضعف داریم. شما اگر توجه کرده باشید، دانشگاه های برتر دنیا هزینه های زیادی می کنند تا بهترین های جهان را جذب نمایند. برای اینکه ورودی باید ورودی خوبی باشد تا خروجی مطلوب باشد. شما برای یک موتور پیشرفته بنزین سوپر می خواهید، اگر آب بریزید کار نمی کند. بنابراین یکی از چالش های بزرگ ما جذب ورودی های کارشناسی ارشد و دکتری کیفی است. و متأسفانه برخلاف دانشگاه های پیشرو دنیا ورودی های ما در این مقطع همگون نیستند و اگر در هر سطحی در کلاس تدریس کنید یک عده هستند که نمی توانند شما را همراهی کنند. این باعث افت آموزشی و پژوهشی دانشگاه نیز خواهد شد.

آقای دکتر پیشنهادتون برای حل مسأله چیست؟

پیشنهاد این است که حتماً گزینش دانشجو برای دوره کارشناسی ارشد و دکتری توسط خود دانشگاه انجام شود. و دانشگاه در حقیقت شرایطی حمایتی را بوجود بیاورد که برخی از دانشجویان برتر خود را نگه دارد. کما اینکه الان در اکوسیستمی که ما در دانشکده مهندسی کامپیوتر و در آزمایشگاه های VASL و DML بوجود آورده ایم برخی از دانشجویان بسیار خوب ما برای دوره دکتری در دانشکده مشغول به ادامه تحصیل شده اند. البته اینکه انتظار داشته باشیم همه بمانند، اصولاً انتظار درستی نیست. منطقی هم نیست، چون یک عده از دانشجویان باید بروند فضای

های جدید را تجربه کنند و انشاءالله برگردند. اما یک عده از دانشجویان بسیار خوب ما باید بمانند و گرنه دانشگاه چه به لحاظ آموزشی و به طبع آن از نظر پژوهشی افت خواهد کرد. دوم اینکه در جذب اساتید جدید و جوان دقت کنیم. حتماً اساتید جوانی را پذیرش کنیم که کیفی باشند. یعنی علاوه بر معیارهای اخلاقی و شخصی که دارند حتماً از نظر علمی و تجارب کاری هم بسیار قوی باشند. چون شریف یکی از دانشگاه های برتر کشور است، رسالت خاص خودش را دارد و باید نه تنها در کشور، بلکه در منطقه و دنیا نیز باید سرآمد باشد. لذا حداقل باید به این دو مسأله توجه شود. سوم، همانطور که قبلاً نیز اشاره کردم، آموزش ما باید متناسب با پژوهش و نیاز صنعت شکل بگیرد. و انشاءاله روزی برسد که آموزش و پژوهش ما بر اساس نیاز های جامعه خودمان به عنوان یک الگوی جهان اسلام شکل بگیرد.

نحوه فعالیت و همکاری اساتید در دانشگاه را بفرمایید.

متأسفانه فرهنگ همکاری در کشور بسیار ضعیف است، مگر اینکه ما همیشه زیر فشار و در مخاطره باشیم. البته این هم امر ارزشمندی است، اما ما همیشه باید اینگونه فکر کنیم. به نظر من یکی از ضعف های بزرگ دانشگاه این است که همکاری بین اساتید بسیار ضعیف است. البته این مشکل خاص دانشگاه صنعتی شریف نیست، بلکه این یک مشکل اپیدمیک در کل جامعه ما است. بنابراین این باید حتماً برای رفع این نقیصه فرهنگ سازی شود. چون در مسائل جدید جوامع بشری اکثر مسایل ما بین رشته ای هستند. یعنی برای حل یک مشکل، معمولاً چندین تخصص لازم است. البته این فرهنگ باید از آموزش و پرورش گسترش پیدا کند و بعد در دانشگاه به تکامل برسد. لذا این یک کار فرهنگی لازم و دراز مدت است. البته ما باید در کنار کار فرهنگ سازی دراز مدت، در کوتاه مدت الگو سازی کنیم. برای نمونه، طی چند سال گذشته، در پژوهشکده فناوری اطلاعات و ارتباطات ۴-۵ تا از اساتید جوان که پس از فراغت از تحصیل و کسب تجربه جذب دانشگاه شده اند، دور هم جمع شده اند و در انجام پروژه های کلان، همکاری نزدیکی دارند. امیدوارم که بتوانیم این نمونه را به خوبی پیش ببریم و برای دانشجویان و جامعه الگوسازی کنیم.

از اساتید و همکاران خود که در دوره شما برجستگی و خصوصیت ممتازی دارند به عنوان الگو نام ببرید؟

البته بنده کلیه مقاطع را در خارج از کشور سپری کرده ام، و از زمانی هم که ایران آمدم چون کارهای زیر ساختی جدیدی را آغاز کردم، با مشکلات و موانع بسیاری مواجه شدم. ولی خوشبختانه دکتر سهراب پور، با اینکه اصلاً آشنایی قبلی با من نداشتند، با حمایت های کامل و بی شائبه ای که از فعالیت های من کردند، باعث شدند در نهایت

خیلی از کارها را به خوبی پیش ببریم و پس از سالها صبر و مقاومت به نتایج خوبی برسیم. به نظر من دکتر سهراب پور فرد صادق و متعهدی هستند، و دغدغه اصلی ایشان پیشرفت همه جانبه جمهوری اسلامی است. ایشان جدا از اینکه به گرایش خاصی توجه داشته باشند، و این در محیط دانشگاه خیلی ارزشمند است، با علاقه خاصی به ارتقاء دانشگاه صنعتی شریف اهتمام دارند. ایشان برای من، الگوی خوب و قابل تقدیری در دانشگاه هستند.

سطح علمی دانشکده در مقایسه با دیگر دانشکده ها چگونه است؟

فکر می کنم با توجه به سن دانشکده، در مقایسه با دیگر دانشکده ها در سطح مطلوبی قرار داریم و نرخ رشدمان قابل توجه می باشد. از لحاظ امکانات محلی و آزمایشگاهی نیز امکانات خوبی در دانشکده وجود دارد. به نظر من دانشجویان در هر زمینه ای که بخواهند تحقیق کنند مشکلی از نظر وسایل و آزمایشگاه و امکانات نداریم و در وضعیت مطلوبی قرار داریم. هر کدام از اساتید یک آزمایشگاه تحقیقاتی دارند و برخی نیز با توجه به حمایتی که از صنعت می گیریم، چندین آزمایشگاه تحقیقاتی تاسیس کرده ایم. البته یکی از علل رشد دانشکده، نیاز بازار به رشته مهندسی کامپیوتر است. این نیاز به طور نسبی بیشتر از بقیه رشته های مهندسی است. لذا هم در ارتباط با صنعت و هم در زمینه امکانات کالبدی و آزمایشگاهی، دانشکده مهندسی کامپیوتر وضعیت مطلوبی دارد.

زمانی که شما آمدید محل دانشکده ساختمان فعلی بود یا همون قدیمه؟

محل دانشکده همان ساختمان سفید و قدیمی معروف بود. اصلا به اندازه کافی برای اساتید جدید نداشتند. تا مدتها من در ساختمان خودرو مستقر بودم.

چه نقاط قوت و احياناً ضعفی در تصمیمات و برنامه های اجرایی در دوره های مختلف مدیریت دانشگاه از ابتدای ورود تاکنون دیده اید بفرمایید

البته به طور طبیعی هر کدام از همکاران نقاط قوت و ضعفی داشتند. برخی در امور آموزشی و پژوهشی قویتر ظاهر شدند و برخی در ارتباط با صنعت. البته به نظر من باید یک تعادل و توازن در این امور حاکم باشد. یکی از ضعف های بزرگ اصلی دانشگاه این است که به نظر من یک سند راهبردی مدون که مورد قبول همه باشد هنوز تدوین و مورد توافق قرار نگرفته است. بنابراین خیلی از کارها بر اساس اولویت های ذهنی مسوولین دانشگاه و یا مقطعی انجام می شود. به نظر من دانشگاهی مثل شریف باید دارای چشم انداز کوتاه مدت، میان مدت و دراز مدت باشد که باید به صورت دوره ای توسط یک ساختار رسمی در داخل دانشگاه به روز شود، تا مسوولین دانشگاه بتوانند مأموریت های خود را در راستای رسیدن به آن چشم انداز دنبال کنند و کارها سلیقه ای پیش نرود. ما الان اسناد بالادستی

مانند سند چشم انداز بیست ساله را داریم، لذا شورای دانشگاه و هیأت امنای دانشگاه سریعاً سند راهبردی دانشگاه را تکمیل و راهکارهایی برای استقرار و اجرای آن بیندیشند. متأسفانه چون این سند تدوین نشده و مکانیزمی برای به روز آوری آن وجود ندارد، در دانشگاه وجود ندارد، به احتمال زیاد مسوولین جدید هر کدام با توجه به نقاط قوت و ضعفی که دارند به طور سلیقه ای عمل خواهند نمود. این باعث می شود که حداقل روند رو به رشد دانشگاه کند شود و این یکی از ضعف های عمده ماست.

در حال حاضر دانشگاه پیر شده یا پخته تر شده است؟

حتماً پخته تر شده ایم، اما مشکل اساسی ما نداشتن چشم انداز است که باعث می شود سلیقه ای عمل شود. و وقتی سلیقه ای می شود، کارآیی ما بهینه نخواهد بود. ولی اگر اهداف و برنامه ها مشخص باشد، باعث می شود هر مسوولی خود را موظف بداند تا در آن چارچوب عمل کند.

در ۵۰ سالگی مهمترین اقدام یا اقداماتی که به نظر شما باید انجام شود چیست چه پیشنهادی دارید؟

۱- دانشگاه باید به سرعت سند راهبردی اش را تدوین کند و ساختاری مناسب برای به روزرسانی، فرهنگ سازی و نظارت بر اجرای آن در داخل دانشگاه به وجود بیاورد. ۲- دانشگاه باید حداکثر استفاده از اختیارات هیئت امنای خود را در دستور کار داشته باشد و نباید در اداره خود تابع محض وزارت علوم باشد، چون وزارت علوم برای کل دانشگاه های کشور تصمیم می گیرد و لزوماً تصمیم گیریش در راستای اهداف و رسالت های دانشگاه صنعتی شریف نخواهد بود. لذا دانشگاه باید از اختیاراتش به نحو مطلوب چه در بهبود مسائل آموزشی و پژوهشی و چه در نحوه پذیرش دانشجو، استفاده نماید. دانشگاه باید در رده های تحصیلات تکمیلی هم بهترین ها را جذب کند، و در جذب اساتید جدید نیز بهترین ها را انتخاب کند. انشاءالله شاهد این باشیم که دانشگاه در پنجاه سال بعد بهتر از پنجاه سال اول عمل کند.

نظر شما در مورد فضای فرهنگی دانشگاه چگونه است؟ مطلوب است؟

به نظر من فضای فرهنگی دانشگاه منبعث از فضای فرهنگی جامعه است و فضای فرهنگی جامعه نیز با فرهنگ اسلامی مطلوب فاصله پیدا کرده است و این واقعیتی است که مقام معظم رهبری و بزرگان ما بدان اشاره کرده اند. ما در کار فرهنگی مقداری دچار غفلت شدیم و در این غفلت فقط ارگانهای مسؤول فرهنگ مقصر نیستند، و ما هم به عنوان فرهیختگان جامعه مقصر هستیم. یعنی این مسأله ای است که از خانواده شروع می شود و به جمع هایی مانند مدرسه و دانشگاه کشیده می شود و بعد کل جامعه را در بر می گیرد. یعنی همه مسؤولند. ما نمی توانیم بگوییم

کسی مسؤول افت فرهنگی بوده، به نظر من اگر یک مقدار خودآگاهی و تفاهم وجود داشته باشد و برنامه هایی تدوین شود، ما حد مطلوب دست خواهیم یافت، چون هم جوانهای خوبی با فطرت پاک در کشور زیاد داریم، و هم جامعه نشان داده که در نقاط حساس انقلابی و جهادی عمل می کند. به نظر من وضعیت فرهنگی می تواند خیلی بهتر از این باشد و ما همه کم کاری کردیم. از اساتید گرفته تا مسؤولین فرهنگی.

پیشنهادی هم دارید برای فضای فرهنگی دانشگاه که چکار می شود کرد؟

در درجه اول باید برای این مسأله برنامه ریزی دقیق و علمی داشت. اساتید باید بیشتر برای دانشجویان وقت گذاشته و در مسایل آنها درگیر باشند. یعنی رسالت خود را فقط چاپ مقاله و گرفتن پروژه با صنعت نبینیم. یکی از رسالت های مهم ما تربیت مدیران برجسته آینده کشور است و اولین مسأله ای که برای این امر مطرح می شود فرهنگ است. یعنی اگر ما فقط سراغ علم و فناوری بدون فرهنگ و ارزشهای خود برویم به همان چالشی هایی دچار خواهیم شد که دنیای غرب به آن دچار شده است. با توجه به زیرساخت های اعتقادی که داریم، ما باید الگوی متفاوتی داشته باشیم. باید هم آگاهی داده شود و هم اساتید سعی کنند بیشتر در این جهت ها فعالیت کنند و بیشتر با دانشجویان در این مسائل همفکری داشته باشند و تجربه خود را در اختیار بگذارند. انشاءالله این امر هم اتفاق خواهد افتاد.

ارتباط اساتید این دانشکده با دانشجویان چگونه است؟ خوبه؟

البته همه نوع ارتباط در سطح دانشگاه به چشم می خورد. بعضی از اساتید رابطه بسیار خوبی با دانشجویان دارند، درصد بیشتری به خاطر مسؤولیت ها و مشغولیت هایی که دارند وقت کمتری را صرف رابطه با دانشجویان می کنند. در کل ما باید وقت بیشتری را به ارتباط سازنده با دانشجویان و فعالیت های گروهی با آنان اختصاص دهیم. یعنی به این رابطه بیش از پذیرفتن مسوولیت های اجرای اولویت بدهیم. به طور کلی باید مسؤولانه تر نسبت به مسائل تربیتی و فرهنگی دانشجویان پرداخته شود.

خاطراتی اگر دارید بفرمایید؟

همه لحظه ها در شریف برای من خاطره انگیز بوده است.